

I. TEORIE A METODOLOGIE OBORU

1. Religionistika jako věda.

a. Základní religionistické přístupy. Substantivistické a funkcionalistické přístupy, rozumějící a vysvětlující přístupy. Základní rysy a předpoklady, vybraní zástupci.

b. Hranice těchto přístupů a jejich kritika.

c. Problémy definice ‚náboženství‘.

- Pals, D. *Osm teorií náboženství*. Praha: ExOriente, 2015. Včetně doslovu Radka Chlupa.
- Chlup, R. "Jak náboženství vysvětlovat nereduktivně: Hranice racionality a sebereflexivita." *Religio: Revue pro religionistiku* 27.2 (2019): 163-200.
- Arnal, W. E. "Definition." In: W. Braun and R. T. McCutcheon (eds.). *Guide to the Study of Religion*. London and New York: Cassell 2000, s. 21-34.

2. Předmět religionistického poznání.

a. Nároky religionistiky a náboženských systémů na pravdivé poznávání a adekvátní popisování skutečnosti. Jejich vztah k ‚objektivní realitě‘.

b. Skutečnost náboženských jevů z pohledu religionisty a z pohledu věřícího.

c. Transcendentní referent ve fenomenologii náboženství a hermeneutické přístupy M. Eliada.

- Winch, P. „Understanding a Primitive Society." In B. R. Wilson (ed.). *Rationality*. Oxford: Blackwell. 1970, s. 78-94, 101-106.
- Konopásek, Z. "V čem spočívá pravda náboženské skutečnosti? Sociologický pohled na mariánská zjevení a démonické posedlosti." *Biograf* (52-53): 89-101.
- Eliade, M., *Posvátné a profánní*, přel. Filip Karfík, Praha: OIKOYMENH, 2006, s. 11-29 a 35-41 (prostor), s. 48-58 a 62-67 (čas) a s. 133-141 (posvátné a profánní v moderním světě).

3. Mýtus

a. Mýtus a dějiny. Aitiologické mýty.

b. Psychoanalytické interpretace mýtu, S. Freud, C. G. Jung.

c. Hrdinský mýtus. Lord Raglan, O. Rank, J. Campbell.

d. Základy strukturalistického bádání o mýtu. C. Lévi-Strauss.

e. Mýtus a rituál.

- Segal, R. A. *Stručný úvod do teorie mýtu*. Praha: ExOriente, 2017.
- Campbell, J. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha: Argo, 2017, s. 17-33, 37-50, 209-210.
- Lévi-Strauss, C. „Struktura mýtů", *Strukturální antropologie*, Praha: Argo, 2006, s. 182-193.
- Gregory N. "Can Myth Be Saved?" *Myth: A New Symposium*, ed. by G. Schrempf and W. Hansen, Bloomington: Indiana University Press, 2002, s. 240-248.

4. Rituál

a. Rituál a etologie.

b. Rituální účinnost. Rituál a magie.

c. Rituál a společenská stabilita.

d. Rituál a transformace. Přechodové rituály, liminalita a *communitas*. Problematické aspekty přechodových rituálů.

e. Současné veřejné slavnosti.

- Stephenson, B. *Stručný úvod do teorie rituálu*. Praha: ExOriente, 2022.
- Douglas, M. *Purity and Danger*, London - New York: Routledge, 2002 (1961), kap. 4: "Magic and Miracle", s. 72-90.
- van Gennep, A. *Přechodové rituály*. Praha: Portál 2018, s. 11–27, 61–82, 123–137, 157–161; doslov M. Pehala, s. 209–223.
- Chlup, R. „Struktura a antistruktura: Rituál v pojetí Victora Turnera I. *Religio: Revue pro religionistiku* 13/1 (2005): 3–28.

5. Filosofie náboženství

a. Oprošťování filosofického logu od náboženské narativy a jeho kritika. Kritika a vztah k náboženství v antice, Epikúros.

b. Filosofie náboženství jako filosofická disciplína. Racionalismus, spojení náboženství a morálky. Kant

c. Otázka zázraků a přirozené náboženství – D. Hume.

d. Kritika náboženství v novověku a osvícenství. Racionalismus – Spinoza. Osvícenství – Voltaire, Holbach.

e. Nietzsche, kritika náboženství, genealogická metoda, nihilismus, smrt Boha.

- Horyna B., H. Pavlincová. *Filosofie náboženství*. Brno: Masarykova univerzita, 1999 (kapitola „Vznik, vývoj a současnost filosofie náboženství,” s. 11-43, kapitola „Od mýtu k logu”, s. 43-64, kapitola „Kant,” s. 91-103).
- Kouba P. *Nietzsche*. Praha: Oikúmené, 2006 (kapitola „Křesťanství a nihilismus,” s. 119-174).
- Röd W. *Novověká filosofie I*. Praha: Oikúmené, 2001 (kapitola „Spinoza – Kritika náboženství a hermeneutika,” s. 318-321)
- Röd W. *Novověká filosofie II*. Praha: Oikúmené, 2004. (kapitola „Voltaire – kritika náboženství,” s. 228–231, kapitola „R. H. D. von Holbach,” s. 284–294, kapitola „David Hume – Filosofie náboženství,” s. 437–443).

6. Sociologie náboženství

a. Sociální utváření reality. P. Berger.

b. Sekularizace a privatizace náboženství. Proces deprivatizace náboženství. G. Kepel, J. Casanova.

- c. Důsledky modernity a její dopad na náboženství. A. Giddens. Varianty vztahu k modernitě. Modernizace, sekularizace a pluralizace. P. Berger.
- d. Náboženství v konzumní kultuře. F. Gauthier.
- e. Otázka integrace náboženské komunity do majoritní společnosti.

- Berger, P. *Posvátný baldachýn*. Brno: Barrister & Principal, 2018, s. 111-146.
- Berger, P., Luckmann T. *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK, 2001, s. 93-104.
- Fetzer, J., Soper J. Ch. *Muslims and the State in Britain, France and Germany*. Cambridge: CUP, 2004, s. 146-157.
- Gauthier, F., Woodhead, L., Martikainen, T. „Introduction. Consumerism as the Ethos of Consumer Society.“ In F. Gauthier, T. Martikainen (ed.), *Religion in Consumer Society. Brands, Consumers and Markets*. Surrey, Burlington: Ashgate, 2013, s. 1-24.
- Giddens, A. *Důsledky modernity*. Praha: SLON, 2003, s. 85-101.
- Lužný, D., *Řád a moc*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, s. 10-32.
- Nešpor, Z. R. *Příliš slábi ve víře*. Praha: Kalich, 2010, s. 14-23.

7. Psychologie náboženství.

- a. Psychoanalýza, kolektivní neuróza, analýza náboženství a jeho budoucnost, předpoklady Freudova pohledu na náboženství.
- b. C. G. Jung, vědomí, analytická psychologie, povaha archetypů, osobní a kolektivní nevědomí.
- c. W. James, analýza náboženského citění, stav vědomí, mystická zkušenost.
- d. Otázka nábožensky motivovaného násilí, radikalizace jednotlivce. Náboženství jako prostředek k racionalizaci a systematizaci předsudků.
- e. Psychologický pohled na náboženský fundamentalismus a fanatismus.

- Allport G. W. *O povaze předsudků*. Praha: Prostor, 2004, kapitola “Rasové a etnické odlišnosti”, s. 134–154, kapitola “Náboženské předsudky,” s. 459–473.
- Hole G. *Fanatismus*. Praha: Portál, 1998, kapitola “Podstata fanatismu,” s. 19–55, kapitola “Typologie a psychická dynamika fanatika,” s. 55–93.
- Říčan P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002, kapitoly věnované Jamesovi, Freudovi.
- Jung, C. G. “O archetypech kolektivního nevědomí.” *Výbor z díla II*. Brno 1998, s. 97–135.
- Vojtíšek Z. *Nová náboženská hnutí a kolektivní násilí*. Brno: L. Marek, 2009, kapitola “Diskuse o faktorech rozhodujících o kolektivním násilí v nových náboženských hnutích,” s. 260–284.